

STUDIENBUCH SCHULPÄDAGOGIK

(SVEUČILIŠNI UDŽBENIK: ŠKOLSKA PEDAGOGIJA)

HANS JÜRGEN APEL/ WERNER SACHER (HRSG.)
Julius Klinkhardt: Bad Heilbrunn, 2009., 471 str.
ISBN: 978-3-8252-2949-8

VIŠNJA PERIN
Hrvatski zavod za zapošljavanje
Područna služba Zadar
Croatian Unemployed Office – Zadar

Primljeno / Received: 9. XII. 2011.

Sveučilišni udžbenik: Školska pedagogija četvrto je, dorađeno, izdanje, obogaćeno aktualnim rezultatima istraživanja i teorijskim pravcima suvremene pedagogije. Namijenjena je prvenstveno studentima pedagogije kao početna orijentacija u predmetu školska pedagogija i područjima koje pokriva zvanje nastavnika. Osim toga ovaj udžbenik nudi izvrsne mogućnosti za produbljivanje i utvrđivanje školskopedagoškog znanja tijekom studiranja i stažiranja. Stoga se također preporučuje posebno za pripremu za stručni ispit, ali i kao važna podloga nastavnicama/nastavnicima i odgovornima za i u školskom sustavu, koji se tijekom službe žele uključiti i informirati o aktualnom stanju teorije i istraživanja.

Autori knjige, prof. dr. sc. Hans Jurgen Apel, profesor emeritus, pročelnik odjela za školsku pedagogiju Sveučilišta Bayreuth od 1990. do 2004. te prof. dr. sc. Werner Sacher, pročelnik odjela za školsku pedagogiju Sveučilišta Erlangen-Nurnberg u reaktualizaciji školske pedagogije kao znanstvene discipline na njemačkom govornom području ističu da su ih primjerice PISA i TIMSS naučile da samo predmetno znanje nedovoljno kvalificira za nastavničko zvanje. Osim njega potrebne su, kako tvrde, mnoge didaktičke i metodičke kompetencije za njegovo učinkovito posredovanje. Obzirom na sve veće probleme i poteškoće u ponašanju, suvremeni nastavnici moraju raspolagati i znatnim vještinama potrebnim u odgojnom radu. Tako se školska pedagogija kao znanost o djelovanju u struci vraća u središte suvremene izobrazbe nastavnika.

Autori shvaćaju školsku pedagogiju kao nadređeni pojam trima područjima škole i nastave. U skladu s tim knjiga je podijeljena na tri poglavlja:

1. Teorija škole kao institucije i organizacije
2. Nastava u teoriji i praksi; planiranje, analiza i evaluacija procesa poučavanja i učenja
3. Obrazovanje, odgoj, poticanje i savjetovanje u školi

Kroz 20 pregledno i koncizno napisanih priloga još 19 znamenitih stručnjaka na sustavan način predstavljaju područje školske pedagogije. Teorija škole i nastavnog plana širi pogled

na organizacijske i društvene pretpostavke djelovanja nastavnika. Teorija nastave i analize i planiranja procesa učenja reflektira postavke i mogućnosti posredovanja i prisvajanja znanja. Teorija obrazovanja, odgoja i savjetovanja u školi tematizira pedagoška pitanja smisla i odgojne izazove djelovanja nastavnika. Pritom se obrađuje teorijska podloga u različitim područjima školske pedagogije kao i njima pripadajući rezultati istraživanja.

Uvodni tekst H. J. Apela i W. Sachera o znanstvenoj samorazumljivosti školske pedagogije povezuje navedene područne teorije u konzistentan pogled ove odgojnoznanstvene discipline i uspostavlja njezin disciplinarni identitet. Autori tako, referirajući se na problem teorije i prakse, zaključuju da je školska pedagogija po svojoj logici ambivalentna teorija, ali nije i takva da nudi gotove recepte. Njena zadaća je ono postojeće analizirati, razjasniti preko uvjeta pedagoškog djelovanja te pripremiti na profesionalno djelovanje u didaktičkim situacijama.

Teorija škole kao organizirane institucije čini polazišnu točku školskopedagoškog mišljenja. Tako se u prvom poglavlju, polazeći od povijesti škole, predstavljaju i problematiziraju funkcije, ishodi i učinci obrazovanja kao i s njim povezani procesi socijalizacije. Posebni prilozi posvećeni su pojmovima koji u posljednje vrijeme pronalaze sve više prostora u školskopedagoškoj diskusiji kao što su kultura škole te razvoj škole prema organizaciji koja uči. Istovremeno se eksponiraju osnovni pravci nacionalnih i međunarodnih istraživanja, istraživanja kvalitete, istraživanja organizacija te istraživanja razvoja škole. U centru istraživanja škole trenutačno se nalazi diskusija o pitanju mogućnosti daljnjeg razvoja kvalitete i učinaka školskih okolina učenja pod izmijenjenim uvjetima socijalizacije. Autori zastupaju stajalište da se teorija škole može upotpuniti tek kroz teoriju nastavnog plana i njegov razvoj, legitimaciju, implementaciju i evaluaciju. U prilog tome se mogu navesti dobri argumenti, kao na primjer da nastavni plan jamči za ciljeve, sadržaje i društvene zahtjeve prema školi. Teorija nastavnog plana, koji je tradicionalno povezan s teorijom nastave, ovdje se promatra više u kontekstu teorije škole. Analogno vrijedi za, u novije vrijeme na široko diskutirane, obrazovne standarde. Stoga bi se, prema mišljenju autora, trebalo promišljati o sljedećemu: Koliko se država može uplitati u ovo područje, a koliko se samostalnosti treba ostaviti pojedinim školama te mogu li se uopće ispuniti očekivanja pridodana nastavnim planovima glede njihove orijentacijske funkcije?

Drugo težište školskopedagoške diskusije čini teorija nastave. Tu se, kroz četiri priloga, ponajprije ukazuje na tradicionalni tijek teorija, koncepata i modela nastave kako bi se razjasnile varijante vođenja nastave. Zatim se također u ova školskopedagoška promišljanja uključuju i rezultati novijih istraživanja poučavanja i učenja, tematizirajući ponajprije obilježja kvalitete nastave zajedno s problemima, unutrašnjim i vanjskim faktorima utjecaja te mogućnostima poboljšanja same kvalitete nastave. Tek na temelju ovog teorijskog koncepta nastave autori smatraju mogućim profesionalno i u skladu s vremenom provesti planiranje i analizu okolina učenja. W. Sacher poglavlje zaključuje prilogom o ispitivanju i vrednovanju uspjeha učenika te ističe važnost dijagnostičke kompetencije nastavnika koja je nakon PISA-e ponovno dobila na važnosti. Kritičko promišljanje inovacija i promjena koje se tiču škole i školskog sustava kao što su primjerice obrazovni standardi, kompetencijski modeli, PISA i ina ispitivanja i evaluacije učinaka obrazovanja, dijele svi autori priloga. Tako i Sacher, u pogledu na dijagnostičke kompetencije upozorava na opasnost od nereflektiranog, a uz to i izričitog orijentiranja školske prakse ispitivanja i vrednovanja uspjeha i znanja, koja ima prvenstveno pedagošku svrhu te drugačija težišta i postupke, na metode PISA istraživanja.

Kao treće težište autori tematiziraju obrazovanje, odgoj, poticanje i savjetovanje u školi i nastavi. Pod time se misli na onu teoriju pedagoškog djelovanja u kojoj se to djelovanje treba opisivati, istraživati i analizirati pod institucionalnim uvjetima. Doduše, ne radi se o formuliranju promišljanja o profesionalnom djelovanju u didaktičkim situacijama u obliku praktične preporuke, već prvenstveno o, na temelju postojećih istraživanja, predstavljanju zadaća, ciljeva, metoda i problema obrazovanja i odgoja putem nastave i škole. Ovdje se, iz školskopedagoške perspektive, također reflektira poticanje učenika s posebnim pretpostavkama učenja i odgoja, prije svega zbog toga što ovo pitanje postaje sve veći problem pedagoške prakse. Nadalje se raspravlja o uspješnom vođenju razreda vraćajući se na poznati Kantov paradoks: "Kako kultivirati slobodu ograničavanjem? Svoga učenika trebam navikavati da trpi ograničenje svoje slobode te ga ujedno navoditi da svoju slobodu dobro koristi." (Kant, 1960: 16) Nakon uvođenja u zadaće i koncepcije medijskog odgoja, osvrćući se posebno na štetne učinke nasilja u medijima, predstavljaju se koncepti i funkcije uporabe medija u kontekstu poučavanja i učenja te sve aktualnije medijske okoline učenja. Knjiga završava prilogom o nastavniku kao odgojnom faktorom, temi koja je u suvremenoj debati o profesionalizaciji nastavničke profesije ponovno dobila na važnosti te koja, prema Terhartu (1995), predstavlja glavni izazov za budući rad na teoriji profesionalnog djelovanja nastavnika.

Na kraju knjige nalaze se iscrpan popis korištene i preporučene literature te pregledan i opširan popis pojmova koji omogućuju daljnje i dublje studiranje pojedinih tema i područja. U ovoj knjizi predstavljena školska pedagogija zastupa koncepciju u kojoj različiti teorijski elementi čine sustav. To može biti od koristi u izobrazbi za posredovanje i stjecanje znanja na kojemu mora počivati utemeljena prosudba za profesionalno djelovanje u praksi.

